

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування у студентів цілісного уявлення про світ, людину як цілісність, осмислення студентами сутності філософської проблематики, історії розвитку зарубіжних та українських філософських учень, актуальних питань онтології, гносеології, соціальної філософії у поєднанні з проблемами становлення української державності, розвитку національної культури в широкому контексті сучасної світової філософської думки.

Предмет: відношення “людина – світ”

Завдання: раціональними засобами створити гранично узагальнену картину світу і місця людини у ньому, досліджуючи пізнавальне, ціннісне, соціально-політичне, моральне й естетичне ставлення людини до світу

В результаті засвоєння навчального матеріалу студент повинен

знати: предмет, джерела виникнення, функції та призначення філософії; форми і види світогляду, розуміти розбіжності світобачення і світорозуміння; основні галузі філософського знання; основні етапи історії розвитку філософської думки, сенс основних досягнень та видатних мислителів кожної філософської епохи; основні форми буття; походження, форми, структура, функції свідомості; зміст філософського вчення про пізнання, істину; основні наукові методи пізнавальної і практичної діяльності; основні положення філософської концепції суспільства; зміст проблем відчуження та самореалізації особистості в суспільстві та шляхи вирішення цих проблем.

студенти повинні **вміти** самостійно працювати з першоджерелами; користуватися науковою термінологією; розрізняти специфіку світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи; вдаватися до діалогу, як засобу вирішення соціальних і етнічних проблем, досягнення консенсусу; аргументовано відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, брати участь у дискусіях, толерантно ставитися до протилежних думок; визначати ступінь впливу релігійної свідомості на суспільство, молодь, різні верстви

населення; застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань та в особистому житті.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності

СК 10. Здатність до активного залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

СК 12. Здатність до організації здоров'язберезувального, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища.

СК 13. Здатність усвідомлювати особисті відчуття і почуття, управляти власними емоційними станами.

СК 14. Здатність до усвідомлення потреби в саморозвитку з метою набуття додаткових професійних компетентностей.

Результати навчання:

РН 5. Розуміти сутність, принципи, зміст, методи, форми та організацію процесу навчання, виховання і розвитку молодших школярів.

РН 11. Створювати безпечні, психологічно комфортні умови освітнього процесу, використовувати прийоми попередження та протидії булінгу, надавати домедичну допомогу.

РН 13. Створювати здоров'язбережувальне освітнє середовище, зорієнтоване на особистісний розвиток молодших школярів.

РН 15. Розуміти мету, систему цінностей та завдання професійної діяльності вчителя, та усвідомлювати свою роль (місію) як педагога початкової освіти.

Зміст дисципліни:

Змістовний модуль 1. Зародження й історичний розвиток філософії

Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія Стародавнього світу.

Поняття, предмет і ознаки філософії та філософствування. Структура та функції філософського знання. Проблеми та засоби пізнання у філософії.

Світогляд, його структура, риси, суспільно-історичний характер. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія. Філософський світогляд. Характерні риси філософського мислення. Філософія в системі галузей наук. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння.

Проблема “Схід-Захід” у розвитку сучасної цивілізації. Особливості західного та східного філософського мислення.

Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела та напрями. Канонічні джерела та провідні ідеї філософії Стародавнього Китаю. Основні напрями китайської філософії — даосизм і конфуціанство.

Філософія античного світу: періодизація античної філософії. Космоцентризм. Досократична філософія. Софісти. Етичні принципи Сократа. Платон, Аристотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків.

Тема 2. Західноєвропейська філософія середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.).

Особливості, основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Основні етапи розвитку філософії середньовіччя. Людина і суспільство у філософській думці епохи Відродження. Етика Ренесансу.

Емпіричний та раціоналістський напрями у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст. Класична німецька філософія. Іммануїл Кант. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри.

Тема 3. Філософська думка в Україні.

Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки. Філософська культура Давньоруської держави. Гуманістичні та реформаційні

ідеї у філософській думці України (кінець XV – початок XVII ст.) Філософська система Григорія Сковороди. Класична українська філософія. Філософія в радянській Україні. Філософська думка в українській діаспорі у 1920-1990 рр.. Діалектичний та історичний матеріалізм. Українська історіософія.

Тема 4. Основні напрямки сучасної світової філософії

Загальна характеристика сучасної світової філософії та її основні напрямки. Марксизм та неомарксизм. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм. Сучасна релігійна філософія (неотомізм, тейярдизм, персоналізм). Філософія життя та її напрямки. Психоаналіз і неофрейдизм. Філософська антропологія. Феноменологія.

Екзистенційна філософія. Філософська герменевтика. Комунікативна філософія. Філософія постмодерну.

Сучасна філософська думка в Україні.

Модульна контрольна робота 1.

Змістовний модуль 2. Теорія філософії..

Тема 5. Онтологія

Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення. Філософський сенс проблеми буття, її історичне усвідомлення. Категорія буття: її суть і специфіка. Основні форми буття. Роль категорії “субстанція” для визначення онтологічних основ і способу буття світу. Формування науково-філософського поняття матерії. Матерія і рух. Простір і час як форми існування матерії. Поняття “світ” і “картина світу”. Свідомість як ідеальне буття

Тема 6. Гносеологія.

Пізнання як предмет філософського аналізу. Структура процесу пізнання. Емпіричне та раціоналістичне пізнання. Інтуїція. Поняття істини. Абсолютна і відносна істина. Знання та його класифікація. Наука і наукове пізнання. Класифікація наук. Структура наукового знання. Діалектика як теорія і метод. Закони діалектики. Категорії як загальні форми відображення буття, його пізнання і перетворення

Тема 7. Філософська антропологія.

Філософська антропологія як розділ філософського знання. Предмет філософської антропології. Основні підходи до сенсожиттєвих пошуків. Проблема смерті. Основні філософські підходи до сутності людини

Тема 8. Соціальна філософія.

Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система.

Співвідношення природи і суспільства Матеріальні основи розвитку суспільства. Політична система суспільства. Духовна сфера суспільства. Суспільна рівність і нерівність. Свобода та необхідність

Людина в суспільній системі: індивід, індивідуальність, особистість у суспільстві. Філософія історії. Основні теорії історико-культурного процесу. Сучасне інформаційне суспільство.

Модульна контрольна робота 2.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин			
	Денна форма навч.			
	Усього	Лекції	Практичні (семін.) заняття	СРС
IV семестр				
Змістовий модуль I. Зародження й історичний розвиток філософії.				
Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія Стародавнього світу.	8	2		6
Тема 2. Західноєвропейська філософія середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.).	6		2	4
Тема 3. Філософська думка в Україні.	8	2	2	4
Тема 4. Основні напрямки сучасної світової філософії.	9	2	1	6
<i>Модульна контрольна робота 1.</i>	1		1	
Змістовий модуль II. Теорія філософії.				
Тема 5. Онтологія	8	2		6
Тема 6. Гносеологія	6		2	4
Тема 7. Філософська антропологія	6	2		4
Тема 8. Соціальна філософія	7		1	6
<i>Модульна контрольна робота 2</i>	1		1	
Разом за IV семестр	60	10	10	40

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Зміст лекційного курсу для студентів денної форми навчання
IV семестр

№ з/п	Перелік тем лекцій	Кількість годин
1.	<p>Тема. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія Стародавнього світу</p> <p>Поняття, предмет і ознаки філософії та філософствування. Світогляд, його структура, риси, суспільно-історичний характер. Історичні типи світогляду. Філософський світогляд. Проблема “Схід-Захід” у розвитку сучасної цивілізації. Особливості західного та східного філософського мислення.</p> <p>Філософія Стародавнього Сходу. Філософія античного світу.</p>	2
2.	<p>Тема. Філософська думка в Україні</p> <p>Філософська культура Давньоруської держави. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України (кінець XV – початок XVII ст.) Філософська система Григорія Сковороди. Класична українська філософія. Філософія в радянській Україні. Філософська думка в українській діаспорі у 1920-1990 рр.. Діалектичний та історичний матеріалізм. Українська історіософія.</p>	2
3.	<p>Тема. Основні напрямки сучасної світової філософії.</p> <p>Загальна характеристика сучасної світової філософії та її основні напрямки. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм. Філософія життя та її напрямки. Психоаналіз і неофрейдизм. Філософська антропологія. Феноменологія. Філософія постмодерну. Сучасна філософська думка в Україні.</p>	2

4.	Тема. Онтологія. Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення. Категорія буття: її суть і специфіка. Основні форми буття. Роль категорії “субстанція” для визначення онтологічних основ і способу буття світу. Формування науково-філософського поняття матерії. Поняття “світ” і “картина світу”. Свідомість як ідеальне буття.	2
5.	Тема. Філософська антропологія. Філософська антропологія як розділ філософського знання. Предмет філософської антропології. Основні підходи до сенсожиттєвих пошуків. Проблема смерті. Основні філософські підходи до сутності людини.	2
	Разом за IV семестр	10

**Перелік практичних (лабораторних, семінарських) занять
для студентів денної форми навчання
IV семестр**

№ з/п	Тема практичного (лабораторного, семінарського) заняття	Кількість годин
1.	Західноєвропейська філософія середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.)	2
2.	Філософська система Григорія Сковороди.	2
3.	Основні напрямки сучасної світової філософії.	1
	<i>Модульна контрольна робота 1.</i>	<i>1</i>
4.	Гносеологія.	2
5.	Соціальна філософія.	1
	<i>Модульна контрольна робота 2.</i>	<i>1</i>
	Разом за IV семестр	10

Самостійна робота

Номер тижня	Тема самостійної роботи	Кількість годин
1.	Філософія Стародавнього світу.	6
2.	Філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.). Німецька класична філософія. І. Кант.	4
3.	Філософія Григорія Сковороди.	4
4.	Основні напрямки сучасної світової філософії.	6
5.	Проблема буття у філософії. Основи філософського вчення про розвиток.	6
6.	Основні проблеми гносеології	4
7.	Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя.	4
8.	Соціальна філософія.	6
Разом за IV семестр		40

4. ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНЕСЕНО НА ІСПИТ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Поняття, предмет і ознаки філософії та філософствування.
2. Світогляд, його структура, риси, суспільно-історичний характер.
3. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія.
4. Філософський світогляд. Характерні риси філософського мислення.
5. Філософія в системі галузей наук.
6. Проблема “Схід-Захід” у розвитку сучасної цивілізації. Особливості західного та східного філософського мислення.
7. Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела та напрями.
8. Провідні ідеї філософії Стародавнього Китаю. Даосизм. Конфуціанство.
9. Основні риси античної філософії.
10. Західноєвропейська філософія середньовіччя (XIII – XV ст.).
11. Людина і суспільство у філософській думці епохи Відродження.
12. Емпіризм та раціоналізм у філософії Нового часу (XVII – XVIII ст.).
13. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.
14. Класична німецька філософія. Іммануїл Кант.
15. Філософська думка Давньоруської держави.

16. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України (кінець XV – початок XVII ст.)
17. Філософська система Григорія Сковороди.
18. Класична українська філософія.
19. Філософія в радянській Україні.
20. Філософська думка в українській діаспорі у 1920-1990 рр.
21. Українська історіософія.
22. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм.
23. Сучасна релігійна філософія (неотомізм, тейярдизм, персоналізм).
24. Філософія життя та її напрямки.
25. Психоаналіз і неофрейдизм.
26. Феноменологічний напрям у філософії.
27. Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення.
28. Філософський сенс проблеми буття. її історичне усвідомлення.
29. Категорія буття: її суть і специфіка.
30. Основні форми буття.
31. Формування науково-філософського поняття матерії. Матерія і рух.
32. Простір і час як форми існування матерії.
33. Проблема свідомості у філософії.
34. Структура свідомості. Свідомість та самосвідомість
35. Пізнання як предмет філософського аналізу. Структура процесу пізнання.
36. Емпіричне та раціоналістичне пізнання. Інтуїція.
37. Поняття істини. Абсолютна і відносна істина.
38. Наука і наукове пізнання. Структура наукового знання.
39. Діалектика як теорія і метод.
40. Логіка як наука про закони і форми правильного мислення
41. Філософська антропологія як розділ філософського знання. Предмет філософської антропології.
42. Основні підходи до сенсожиттєвих пошуків. Проблема смерті.
43. Основні філософські підходи до сутності людини
44. Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства.

45. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система.
46. Співвідношення природи і суспільства Матеріальні основи розвитку суспільства.
47. Політична система суспільства.
48. Духовна сфера суспільства.
49. Суспільна рівність і нерівність. Свобода та необхідність
50. Людина в суспільній системі: індивід, індивідуальність, особистість у суспільстві.
51. Філософія історії. Основні теорії історико-культурного процесу.
52. Сучасне інформаційне суспільство.
53. Поясніть поняття: *антропоцентризм*.
54. Поясніть поняття: *відчуття*.
55. Поясніть поняття: *гносеологія*.
56. Поясніть поняття: *гуманізм* .
57. Поясніть поняття: *дедуктивний метод*.
58. Поясніть поняття: *діалектика*.
59. Поясніть поняття: *дуалізм*.
60. Поясніть поняття: *емпіризм*.
61. Поясніть поняття: *індивід*.
62. Поясніть поняття: *індивідуальність*.
63. Поясніть поняття: *індуктивний метод*.
64. Поясніть поняття: *істина*.
65. Поясніть поняття: *інтуїція*.
66. Поясніть поняття: *матерія*.
67. Поясніть поняття: *наука*.
68. Поясніть поняття: *онтологія*.
69. Поясніть поняття: *особистість*.
70. Поясніть поняття: *поняття*.
71. Поясніть поняття: *раціоналізм*.
72. Поясніть поняття: *рефлексія*.
73. Поясніть поняття: *свідомість*.

74. Поясніть поняття: *сприйняття*.
75. Поясніть поняття: *суспільство*.
76. Поясніть поняття: *українська історіософія*.
77. Поясніть поняття: *уявлення*.
78. Поясніть поняття: *філософія*.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- застосування інтерактивних методів навчання;
- проведення лекційних та семінарських занять;
- впровадження комп'ютерної технології навчання;
- зустрічі з науковцями, політиками, діячами культури.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

- поточний контроль знань студентів;
- поточний контроль самостійної роботи студентів;
- виступи та доповнення на семінарських заняттях;
- самостійна підготовка до практичних занять;
- участь у дискусіях;
- тестовий контроль;
- оцінювання та аналіз модульних контрольних робіт;
- іспит.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль знань студентів відбувається під час проведення практичних (семінарських) занять. Модульний контроль проводиться 2 рази впродовж семестру. Семестр закінчується здачею іспиту з нормативної навчальної дисципліни. Оцінювання знань відбувається на підставі накопичених балів за результатами поточного та підсумкового контролю всіх видів згідно зі шкалою оцінювання.

Результат роботи студента впродовж семестру (50 балів) складається з таких видів робіт:

- семінарські заняття. За виконання завдань семінарських заняттях студент впродовж семестру може отримати 15 балів. Підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях визначається як сума балів, отриманих за усні чи письмові відповіді студента ($5+2,5+2,5+5+2,5+2,5 = 15$ балів);
- самостійна робота. Оцінювання самостійної роботи студента здійснюється під час проведення семінарських занять і внесено в суму балів;
- модульні контрольні роботи. Програмою передбачено дві модульні контрольні роботи. Студент за першу модульну контрольну роботу може максимально отримати 17 балів, за другу – 18 балів (17 балів + 18 балів = 35 балів);

Під час складання іспиту студент може максимально отримати 50 балів. Іспит студент складає під час екзаменаційної сесії в письмовій формі на платформі Moodle.

Під час складання іспиту на платформі Moodle студент протягом 60 хвилин повинен дати відповідь на 50 тестових завдань. Кожне тестове завдання передбачає обрання однієї правильної відповіді із трьох запропонованих та оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів за екзамен – 50.

Очікується, що письмові роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями і характеризуватимуться самостійністю суджень та вмінням робити власні висновки. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для незарахування викладачем, незалежно від масштабу плагіату, обману.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем, виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студент заохочується до використання також й іншої літератури, якої немає серед рекомендованих.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Поточне тестування та самостійна робота							Сума	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					
Т 2	Т 3	Т 4	МКР 1	Т 6	Т 8	МКР 2	Підсумковий тест (екзамен)	
5	2,5	2,5	17	2,5	2,5	18	50	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		
		Екзамен, диференційований залік		Залік
A	90-100	5	відмінно	зараховано
B	81-89	4	дуже добре	
C	71-80		добре	
D	61-70	3	задовільно	
E	51-60		достатньо	
FX	21-50	2	незадовільно	не зараховано
F	0-20	2	незадовільно	не зараховано

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програма дисципліни.
2. Навчальні-наочні посібники, технічні засоби навчання.
3. Конспекти лекцій з філософії.
4. Комплекс завдань для модульних контрольних робіт.
5. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять.
6. Перелік питань до іспиту.
7. Методичні вказівки, рекомендації та розробки викладача.
8. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія: навч. посіб. Київ : Центр навч. літ-ри, 2019. 648 с.
2. Губерський Л.В. Філософія: навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Фоліо, 2017. 621 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія : навч. посіб. для підгот. до заліку та іспиту. Харків : Право, 2021. 136 с.
4. Запорожченко О.В. Навчальний посібник з філософії з завданнями та тестами. Ізмаїл : РВ ІДГУ, 2019. 256 с.
5. Лозовий В., Требін М., Горлач М. та ін. Основи філософських знань: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підручник. Київ : Центр навч. літ-ри, 2020. 1028 с.

Допоміжна:

1. Андрущенко В., Волинка Г., Мозгова Н. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. / за ред. Г. Волинки. Київ : Каравела, 2009. 368 с.
2. Бичко. І.В. Філософія як історія філософії: підруч. / за заг. ред. Ярошовця В. І. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
3. Губерський Л. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. Губерського. Київ : Знання, 2009. 621 с.
4. Петрушеноко В.Л. Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. 5-е вид., стереот. Львів : «Новий світ-2000», 2011. 504 с.
5. Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посіб. Львів: Новий світ, 2012. 647 с.
6. Сандюк Л.О. Основи філософії: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 412 с.
7. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: В. І. Шинкарук (голова). Київ : Абрис, 2002. 742 с.
8. Ярошовець В., Бичко І., Бугров В. та ін. Історія філософії: підручник. / за ред. В. Ярошовця. Київ : Центр навч. літ-ри, 2010. 648 с.

9. Ярошовець В. Історія філософії: словник / за заг. ред. В. Ярошовця.
Київ : Знання України, 2005. 1200 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. URL:
<http://www.filosof.com.ua>
2. Офіційний сайт прес-служби УПЦ «Україна православна». URL:
www.pravoslavuye.org.ua
3. Офіційний сайт УГКЦ. URL:<http://www.ugcc.org.ua/1.0.html>)
4. Портал філософія і релігієзнавство. URL: <http://tureligious.com.ua/>
5. Філософія.pdf Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія:
підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академвидав, 2005. 592 с. URL:
<http://elibrary.nubip.edu.ua/2579/1/>
6. Філософія туризму. URL: <http://tourlib.net/filosofia.htm>
7. URL www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. І.І.
Вернадського
8. URL: www.britannica.com Он-лайн енциклопедія «Британіка»